

Hallituksen esitys laiksi rautatielain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi eräitä rautatielain säännöksiä komission Suomelle rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta yhteisössä annetun direktiivin täytäntöönpanosta antaman virallisen huomautuksen johdosta. Muutokset ovat lähinnä tekniluonteisia täsmennyksiä voimassa oleviin säännöksiin. Lisäksi rautatieliikenteen viestintää ja tallenteita koskevaa pykälää täsmennettäisiin ja

pykälään lisättäisiin säännökset Liikenneviraston, rautatieliikenteen harjoittajan, yksityisraiteen haltijan ja rautatieliikenteen ohjauspalveluja tarjoavan yhtiön oikeudesta saada käyttöönsä rautatieliikenteen tallenteita.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2014.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Huhtikuun 15 päivänä 2011 voimaan tulleella rautatielailla (304/2011) on pantu kansallisesti täytäntöön muun muassa rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta yhteisössä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/57/EY, jäljempänä *yhteentoimivuusdirektiivi*. Euroopan komissio on maaliskuussa 2012 pyytänyt Suomelta selvityksen yhteentoimivuusdirektiivin täytäntöönpanosta. Liikenne- ja viestintäministeriö on toukokuussa 2012 antanut komissiolle vastauksen selvityspyyntöön. Komissio on vastauksen perusteella pyytänyt ministeriöltä lisäselvityksen lokakuussa 2012. Ministeriö antoi pyydetyn lisäselvityksen marraskuussa 2012. Komissio ei hyväksynyt kaikilta osin ministeriön selvityksiä ja antoi Suomelle 18 päivänä lokakuuta 2013 virallisen huomautuksen (2013/2137) yhteentoimivuusdirektiivin täytäntöönpanosta. Suomi on viralliseen huomautukseen 13 päivänä joulukuuta 2013 antamassaan vastauksessa ilmoittanut muuttavansa rautatielakia jäljempänä mainitulla tavalla. Komissio on edelleen 31 päivänä

maaliskuuta 2014 antanut Suomelle perustellun lausunnon niistä yhteentoimivuusdirektiivin täytäntöönpanon puutteellisuuksista, joista on otettu tarvittavat täytäntöönpanosäännökset tähän esitykseen.

Rautatieliikenteen viestiliikennettä hoiti ennen VR:n yhtiöittämistä vuonna 1995 silloinen VR, joka myös huolehti rautatieliikenteen liikenteenohjauksesta. VR:llä oli silloin käytettävissään myös viestiliikenteen puhetallenteet, joita se käytti harjoittamansa rautatieliikenteen turvallisuuden edistämiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteiden tutkinnassa yhteistyössä viranomaisten kanssa. Valtion rataverkosta vastanneen Ratahallintokeskuksen perustamisen yhteydessä vuonna 1995 viestiliikennettä koskevat vastuut määriteltiin uudelleen. Viestiliikenteen radioverkot puherekisteröintijärjestelmineen siirrettiin Ratahallintokeskuksen vastuulle, mutta niiden käyttöliittymät jäivät yhtiötetylle VR Osa-kehtiölle. Vuonna 2008 Ratahallintokeskus sai yhden käyttöliittymän viraston yhteyteen perustetun rataliikennekeskuksen käyttöön. Rataliikennekeskuksen vastuulla on raideliikenteen sujuvuuden ja valtion rataverkon

käytön valvonta sekä muun muassa siihen liittyvä viranomaisyhteistyö. Se vastasi myös viestiliikenteen puhetallenteiden lukitsemisesta siihen saakka, kunnes puherekisterilaitteet poistettiin käytöstä. Vakiintuneen käytännön mukaisesti viestiliikenneverkkoa operoinut Corenet Oy luovutti puhetallenteet ja nauhat tutkinnasta vastaavalle viranomaiselle. RAILI-verkon uusi puhetallennusjärjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2009 lopussa. Vanhojen puherekisteröintilaitteiden purkaminen aloitettiin vaiheittain vuonna 2010. Rautateiden operatiivinen puheviestintä siirrettiin nykyiseen niin sanottuun RAILI-verkkoon kokonaisuudessaan vuoden 2011 alussa. Puhetallennusjärjestelmän käyttöliittymiä on ainoastaan Liikenteen turvallisuusvirastolla, Onnettomuustutkintakeskuksella ja verkon operoinnista vastaavalla Corenet Oy:llä. Ratahallintokeskus on vuonna 2009 antanut ohjeen, jonka mukaan Corenet Oy saa luovuttaa puhetallenteita ainoastaan niille viranomaisille, joilla on lain nojalla oikeus kuunnella tallenteita.

Ratahallintokeskuksesta tuli sittemmin osa vuonna 2010 toimintansa aloittanutta Liikennevirastoa, jolle siirrettiin myös vastuu rautatieliikenteen ohjauspalveluista ja viestiliikenteestä. Rautatielain kokonaisuudistuksen yhteydessä vuonna 2011 otettiin uuden lain 84 §:ään säännökset rautaliikenteen viestinnästä ja tallenteista. Pykälän 2 momentin mukaan ainoastaan Liikenteen turvallisuusvirastolla on oikeus käyttää rautatieliikenteen viestiliikenteen tallenteita onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkintaan sekä viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi. Lisäksi Onnettomuustutkintakeskuksella on turvallisuustutkintalain (525/2011) nojalla oikeus saada välttämättömät tiedot rautatieliikenteen viestiliikenteestä. Oikeutta viestiliikenteen tallenteiden käyttöön ei nykyisin ole viestiliikenteestä vastaavalla Liikennevirastolla eikä rautatieliikenteen harjoittajilla, yksityisraiteen haltijoilla tai yhtiöllä, jolta Liikennevirasto hankkii liikenteenohjauspalvelut.

2 Ehdotetut muutokset

44 §. Rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupa. Yhteentoimivuusdirektiivin 15

artiklan 2 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot tarkastamaan ennen rautatiejärjestelmän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoa, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttötoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava. Artiklan 3 kohdassa veloitetaan tekemään sanottu tarkastus infrastruktuuriosajärjestelmälle myönnettäessä rataverkon haltijalle turvallisuuslupa ja valvottaessa turvallisuuslupia Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisön rautateiden turvallisuudesta sekä rautatieyritysten toimiluvista annetun neuvoston direktiivin 95/18/EY ja rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta annetun direktiivin 2001/14/EY muuttamisesta annetun direktiivin 2004/49/EY, jäljempänä *rautatieturvallisuusdirektiivi*, 11 artiklan mukaisesti sekä kalustoyksikölle myönnettäessä rautatieyritykselle turvallisuustodistus ja valvottaessa turvallisuustodistuksia rautatieturvallisuusdirektiivin 10 artiklan mukaisesti.

Yhteentoimivuusdirektiivin 15 artikla on pantu täytäntöön rautatielain 44 §:llä. Pykälään ei kuitenkaan sisälly direktiivin 15 artiklan 3 kohtaa vastaavia säännöksiä. Komissio on tämän vuoksi virallisessa huomautuksessaan katsonut Suomen täytäntöönpanon olevan puutteellinen tältä osin. Tarvitavat täytäntöönpanosäännökset ehdotetaan tällä esityksellä sisällytettäväksi lain 44 §:n 3 momenttiin direktiivin riittävän täytäntöönpanon varmistamiseksi.

51 §. Kalustoyksikön käyttöönottolupa. Yhteentoimivuusdirektiivin 21 artiklan 14 kohdassa säädetään, että artiklan mukaisesti myönnettyt käyttöönottoluvat eivät rajoita muiden ehtojen soveltamista, jotka on asetettu rautatieturvallisuusdirektiivin 9,10, ja 11 artiklan mukaisesti rautatieyrityksille ja infrastruktuurin haltijoille kalustoyksikköjen liikennöimiselle asianomaisessa verkossa. Kalustoyksikköjen käyttöönottoa koskevat yhteentoimivuusdirektiivin säännökset on pantu täytäntöön kalustoyksikköjen käyttöönottoa koskevilla rautatielain 9 luvun säännöksillä. Luvussa ei ole kuitenkaan direktiivin 21 artiklan 14 kohtaa vastaavia

säännöksiä. Komissio on virallisessa huomautuksessaan katsonut Suomen täytäntöönpanon olevan myös tältä osin puutteellinen. Tarvittavat täytäntöönpanosäännökset ehdotetaan sisällytettäväksi rautatielain 51 §:ään otettavaan uuteen 2 momenttiin direktiivin riittävän täytäntöönpanon varmistamiseksi. Momentin mukaan 51 §:n nojalla myönnetty käyttöönottolupa ei rajoittaisi niiden ehtojen soveltamista, jotka Liikenteen turvallisuusvirasto on turvallisuustodistuksen myöntäessään asettanut rautatielain 7 §:n 2 momentin nojalla tai turvallisuuslupan myöntäessään lain 17 §:n 3 momentin nojalla. Virasto voi lain 7 §:n 2 momentin nojalla sisällyttää turvallisuustodistukseen rautatiejärjestelmän turvallisuutta koskevia ehtoja, joilla varmistetaan rautatiejärjestelmän turvallisuus hakijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen. Vastaavasti virasto voi sisällyttää samoin perustein ehtoja turvallisuuslupaun lain 17 §:n 3 momentin nojalla.

53 §. Kalustoyksikkötyyppien hyväksyntä. Komissio on virallisessa huomautuksessaan todennut, ettei Suomen lainsäädäntöön sisälly myöskään säännöksiä, joilla olisi pantu täytäntöön yhteentoimivuusdirektiivin 26 artiklan 5 kohdan säännökset, jotka koskevat kalustoyksikkötyyppien hyväksyntää varten annettavan tyyppimukaisuusvakuutuksen laatimisessa noudatettavia menettelyjä. Kalustoyksikkötyyppien hyväksyntää koskevat yhteentoimivuusdirektiivin säännökset on pantu täytäntöön rautatielain 53 §:llä. Yhteentoimivuusdirektiivin 26 artiklan 5 kohta on sen teknisen luonteen vuoksi tarkoitettu panna täytäntöön valtioneuvoston asetuksella. Tarvittava valtuutussäännös ehdotetaan sisällytettäväksi lain 53 §:n 1 momenttiin.

54 §. Kalustoyksikköjä koskevat täydentävät käyttöönottoluvat. Yhteentoimivuusdirektiivin 23 artikla koskee yhteentoimivuuden teknisten eritelmien mukaisten kalustoyksikköiden täydentäviä käyttöönottolupia. Artiklan säännökset on pantu täytäntöön rautatielain 54 §:llä. Artiklan 6 kohdassa velvoitetaan infrastruktuurin haltija kuulemaan käyttöönottoluvan hakijaa ennen kuin infrastruktuurin haltija ryhtyy toimenpiteisiin kohdassa tarkoitettujen testien toteuttamiseksi rataverkolla. Suomessa kohdassa tarkoitettu infrastruktuurin haltija on Liikennevirasto, joka

lain 54 §:n 4 momentissa velvoitetaan direktiivin vaatimusten mukaisesti toteuttamaan kaikki mahdolliset toimet sen varmistamiseksi, että tarvittavat testit voidaan toteuttaa valtion rataverkolla kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt pyyntönsä testiin suorittamiseksi. Liikenneviraston velvollisuudesta kuulla hakijaa momentissa ei säädetä, koska on katsottu, että Liikenneviraston on valtion viranomaisena joka tapauksessa noudatettava hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädettyä velvollisuutta asianosaisen kuulemisesta. Komissio on virallisessa huomautuksessaan katsonut, että hallinnolliset säännökset ovat liian yleisiä, jotta ne täyttäisivät yhteentoimivuusdirektiivin 23 artiklan 6 kohdan tarkoituksen. Rautatielain 54 §:n nykyinen 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi ja yhdistettäväksi 3 momenttiin, jota ehdotetaan muutettavaksi siten, että Liikennevirasto velvoitettaisiin kuulemaan hakijaa direktiivin 23 artiklan 6 kohdan mukaisesti. Säännöstä myös täsmennettäisiin edellyttämällä Liikenteen turvallisuusviraston nimenomaan pyytävän hakijalta testien suorittamista rataverkolla ennen kuin Liikennevirasto velvoitettaisiin ryhtymään toimenpiteisiin testien suorittamiseksi.

63 §. Ilmoitetun laitoksen suorittamat tarkastukset. Yhteentoimivuusdirektiivin 28 artiklassa säädetään ilmoitetuista laitoksista. Direktiivin liitteessä VIII säädetään niistä vähimmäisperusteista, jotka jäsenvaltioiden on otettava huomioon ilmoitettuja laitoksia nimetessään. Ilmoitetun laitoksen nimeämistä ja henkilöstöä, tehtäviä ja laitoksen suorittamia tarkastuksia koskevat direktiivin säännökset ja direktiivin liite VIII on pantu täytäntöön rautatielain 61 – 63 §:llä sekä rautatiejärjestelmän turvallisuudesta ja yhteentoimivuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (372/2011) 10 §:llä. Täytäntöönpanosäännöksillä ei ole kuitenkaan pantu täytäntöön direktiivin liitteen VIII 7 kohdan säännöstä, jonka mukaan ilmoitetun laitoksen henkilöstöllä on salassapitovelvollisuus kaikkien niiden tietojen suhteen, joita se saa tehtäviään suorittaessaan. Komissio on virallisessa huomautuksessaan katsonut, että täytäntöönpano on tältä osin puutteellinen. Edellä olevan johdosta esitetään, että lain 63 §:n 2 momenttia muutetaan siten, että momenttiin

lisättäisiin säännös ilmoitetun laitoksen henkilöstön salassapitovelvollisuudesta.

84 §. Rautatieliikenteen viestintä ja tallenteet. Rautatieliikenteen viestinnästä ja tallenteista säädetään rautatielain 84 §:ssä. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin tarkentamalla, että Liikenteen turvallisuusviraston oikeus käyttää rautatieliikenteen tallenteita koskee myös niihin liittyviä tunnistamistietoja. Rautatieliikenteen tallenteita ovat liikenteenohjauksen, veturinkuljettajan, vaihtotyönjohtajien ja ratatyöstä vastaavien henkilöiden välisen viestinnän puhettallenteet sekä junan ulkopuolisten turvalaitteiden rekisteröimät tiedot. Tunnistamistietoja ovat puhelun ajankohta, puhelun aloittajan sijainti sekä puhelun aloittajan liittymän numero ja mahdollinen tehtävän mukainen numero. Tunnistamistietoihin sisältyvät myös puhelun vastaanottajan vastaavat tiedot, jos vastaanottajia on yksi. Ryhmäpuheluissa, joissa vastaanottajia on useita, tunnistamistietoja ei pääsääntöisesti ole saatavilla vastaanottajista.

Momentissa säädettäisiin myös Liikenneviraston oikeudesta käyttää rautatieliikenteen tallenteita ja tunnistamistietoja. Liikenneviraston on voimassa olevan 84 §:n 1 momentin mukaan huolehdittava siitä, että tallenteet säilytetään tavalla, joka turvaa ne oikeudettomalta puuttumiselta, pykälää on kuitenkin tulkittu muun muassa suhteessa viestinnän luottamuksellisuutta koskevaan lainsäädäntöön siten, ettei Liikennevirastolla itsellään ole ollut käyttöoikeutta esimerkiksi puheviestinnän tallenteisiin tai tunnistamistietoihin. Liikenneviraston oikeus käyttää tallenteita ja niiden tunnistamistietoja rajattaisiin momentin 2 kohdassa säädettäviin käyttötarkoituksiin. Virasto voi tarvita tallenteita ja tunnistamistietoja esimerkiksi sellaisten sen toiminnassa tapahtuneiden onnettomuuksien, vaaratilanteiden tai poikkeamien tutkinnassa, joiden osalta ei suoriteta virallista turvallisuusutkintaa. Lisäksi Liikennevirasto liikenteenohjauspalveluista vastaavana ja palvelujen tilaajana tarvitsisi puheluiden tunnistamistietoja tilastointiin muun muassa liikenteenohjaajien työssä kuormittumisen seurauksiksi. Liikennevirasto on toistaiseksi hankkinut liikenteenohjaajilta suostumukset tallenteiden ja tunnistamistietojen käyttöön. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaedel-

lytysten turvaamiseksi sen käynnistämä turvallisuusutkinta sulkisi pois Liikenteen turvallisuusviraston ja Liikenneviraston itsenäisen käyttöoikeuden tutkittavaa tapahtumaa koskeviin tallenteisiin ja niiden tunnistamistietoihin.

Liikenneviraston rautatietoimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmä sisältää määräykset turvallisuustiedon keräämisestä sekä onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnasta. Myös komission rautatieyritysten, turvallisuustodistuksen tai turvallisuusluvan saaneiden infrastruktuurin haltijoiden sekä kunnossapidosta vastaavien yksiköiden soveltamasta omavalvontaa koskevasta yhteisestä turvallisuusmenetelmästä antamassa asetuksessa (EU) N:o 1078/2012 (jäljempänä *omavalvonta-asetus*) velvoitetaan rautatiealan toimijat keräämään turvallisuuskriittistä tietoa ja seuraamaan turvallisuusjärjestelyjen asianmukaista soveltamista. Omavalvonta-asetus koskee myös Liikennevirastoa valtion rataverkon haltijana. Euroopan unionin rautatiejärjestelmän osajärjestelmää ”Käyttötoiminta ja liikenteen hallinta” koskevasta yhteentoimivuuden teknisestä eritelmästä ja päätöksen 2007/756/EY muuttamisesta annetussa komission päätöksessä 2012/757/EU (jäljempänä *OPE-YTE*) säädetään, että rataverkon haltijoilla ja muilla rautatiealan toimijoilla on oltava valvontaprosessit, jotka on suunniteltava niin, että niiden avulla pystytään analysoimaan tietoja ja löytämään onnettomuuksien ja vaaratilanteiden taustalla olevat tekijät. Myös OPE-YTE koskee Liikennevirastoa valtion rataverkon haltijana. Lisäksi Liikenteen turvallisuusviraston 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tullessa uudessa Käyttötoiminta ja liikenteen hallinta-osajärjestelmästä antamassa määräyksessä velvoitetaan Liikennevirasto ja ne muut rautatiealan toimijat, joita määräys koskee, laatimaan määräyksen toimeenpanemiseksi tarvittavat muutokset turvallisuusjohtamisjärjestelmäänsä ja muuhun oman toiminnan ohjeistukseensa. Liikenneviraston ohjeistamisvastuun lisääntyessä on perusteltua, että myös ohjeiden noudattamisen valvontaan on riittävät keinot. Näihin tehtäviinsä liittyvän valvonnan helpottamiseksi Liikennevirastolle ehdotetaan oikeutta käyttää rautatieliikenteen tallenteita, muun muassa ratatyöstä vastaavi-

en ja liikenteenohjaajien välisen viestiliikenteen tallenteita.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan rautatieliikenteen harjoittajilla, yksityisraiteen haltijoilla ja liikenteenohjauspalveluita tarjoavilla yhtiöillä olisi oikeus saada rautatieliikenteen turvallisuuteen liittyvän puheviestinnän tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja momentissa säädettäviin käyttötarkoituksiin, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Muulla lainsäädännöllä tarkoitettaisiin erityisesti turvallisuustutkintalakia, jonka nojalla Onnettomuustutkintakeskuksella on ensisijainen oikeus käyttää puheena olevia tallenteita käynnistämässään onnettomuustutkinnassa. Yksityisraiteen haltijat käyttävät pykälässä tarkoitettua viestiliikennettä toistaiseksi ainoastaan hyvin rajatusti. Käyttö saattaa kuitenkin jatkossa laajentua. Momentissa tarkoitettun tiedonsaanti-oikeuden ulkopuolelle jäisivät junan ulkopuolisten turvalaitteiden rekisteröimät tiedot, joiden käsittelyyn Liikenteen turvallisuusvirastolla ja Liikennevirastolla olisi 2 momentin nojalla oikeus. Pykälän 3 momentissa tarkoitettu oikeus koskisi puheviestinnän tallenteiden saamista jälkikäteen, ei reaaliaikaista viestinnän seurantaa. Oikeus saada käyttöön puhetallenteita koskisi ainoastaan toimijan oman henkilöstön viestiliikennettä. Toimijan palveluksessa oleva henkilö voi olla joko puhelun aloittaja tai vastaanottaja. Puhetallenteet pystytään nykyisin teknisesti hakemaan tunnistamistietojen mukaan, mikä mahdollistaa oikeuden rajaamisen toimijan omien puhetallenteiden kuunteluun.

Pykälän 3 momentissa tarkoitettuja puhetallenteita ja tunnistamistietoja saisi käsitellä toimijan toiminnassa tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi. Toimijoilla olisi oikeus turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukaisessa omaehtoisessa onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkimisessa käyttää puhetallenteita ja niiden tunnistamistietoja. Niitä ei kuitenkaan luovutettaisi toimijoille silloin, kun Onnettomuustutkintakeskus on päättänyt käynnistää tapahtumaa koskevan turvallisuustutkinnan ennen kuin tutkintaviranomainen on saanut tarvitsemansa tiedot. Lisäksi niitä voisi käyttää täsmälliseen turvallisuusviestintään ohjaavassa ja

kouluttavassa työssä. Kyseessä olisi turvallisuusviestintänsä välttämätön tietojen käsittely. Tietojen käsittely ei sen sijaan olisi sallittua työsuhteen velvoitteiden noudattamisen valvontaan. Työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä ja työnantajan toteuttamasta työntekijöiden valvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

OPE-YTE:n liitteessä I 4.2.3.5 veloitetaan junien kulkuun liittyvien tietojen tallentamista vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkimisen lisäksi myös muun muassa tukemaan turvallisuuden järjestelmällistä valvontaa vaaratilanteiden ja onnettomuuksien estämiseksi. Omavalvonta-asetuksessa puolestaan asetetaan myös momentissa tarkoitettuille toimijoille itselleen velvoite turvallisuusjohtamisjärjestelmiä koskevaan omavalvontaan. Asetuksessa määritellään toimijan omavalvontaprosessin pääperiaatteet ja tarkoitukset. Mahdolliset tallenteisiin ja muihin yksityiskohtaisiin keinoihin liittyvät tarpeet jäävät toimijan itsensä määriteltäväksi. Asetuksen lähtökohtana on se, että toimija tunnistaa jatkuvasti turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä avulla toimintaansa liittyviä riskejä ja määrittelee havaittujen riskien perusteella, millaista tietoa toiminnasta on tarpeen kerätä tarkempaa analysointia ja toimijan johtamisjärjestelmän kehittämistä varten.

Tällä hetkellä rautatieliikenteen turvallisuusviestintään käytetään RAILI GSM-R-verkkoa. Sen omistaa Liikennevirasto ja sitä hallinnoi teknisesti Corenet Oy Liikenneviraston kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. Tietojen antamisesta päättäisi Liikennevirasto tietojen tallentamisesta vastaavana viranomaisena. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä *julkisuuslaki*) 14 §:n 1 momentin mukaan tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiannosta suoritettaessa, päättää tehtävän antanut viranomaisen, jollei toimeksiannosta muuta johdu. Vaikka Liikennevirasto päättäisi tallenteiden luovuttamisesta, se voisi delegoida tallenteiden luovutuksen. Julkisuuslain 14 §:n perusteluiden mukaan viranomaisen halutessa delegoida tietojen edelleen luovutuksen, asian tulisi ilmetä toimeksiannosta laadittavista asiakirjoista (HE 30/1998 vp).

96 §. Siirtymäsäännökset. Yhteentoimivuusdirektiivin 21 artiklan 12 kohdan mukaan ennen direktiivin voimaantuloa 19 päivänä heinäkuuta 2008 myönnetty kalustoyksiköiden käyttöönottoluvat, myös kansainvälisten sopimusten nojalla myönnetty käyttöönottoluvat, ovat edelleen voimassa niiden ehtojen mukaisesti, joiden perusteella luvat on myönnetty. Komissio on katsonut, että Suomen täytäntöönpano on puutteellinen, koska Suomen lainsäädännössä ei ole pantu 21 artiklan 12 kohtaa täytäntöön. Tämän vuoksi esitetään, että rautatielain 96 §:n siirtymäsäännöksiin lisätään uusi 9 momentti direktiivin sanotun säännöksen täytäntöön panemiseksi.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia eikä viranomaisten henkilöstövoimavaroihin kohdistuvia vaikutuksia. Liikennevirasto saisi esityksen mukaan oikeuden käyttää rautatieliikenteen tallenteita ja niiden tunnistamistietoja turvallisuusjohtamisjärjestelmäänsä liittyvän valvontansa suorittamiseksi, liikenneturvallisuuden valvontaan ja kehittämiseen sekä toiminnassaan tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan. Vastaavasti rautatieliikenteen harjoittajat, yksityisraiteen haltijat ja liikenteenohjauspalveluja tarjoava yhtiö saisivat oikeuden käyttää rautatieliikenteen puheviestinnän tallenteita laissa säädettäviin käyttötarkoituksiin. Ehdotetuilla muutoksilla voitaisiin kehittää rautatiejärjestelmän turvallisuutta aiheuttamatta merkittäviä lisäkustannuksia tai hallinnollista työtä.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet

Esitykseen sisältyvät ehdotukset 84 §:n muuttamisesta on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa työryhmässä, jossa olivat ministeriön lisäksi edustettuina Liikenteen turvallisuusvirasto, Liikennevirasto ja VR-Yhtymä Oy. Työryhmä on työnsä kuluessa kuullut Tietosuojavaltuutettua ja Viestintävirastoa. Esitys on muilta osin valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä

yhteistyössä Liikenteen turvallisuusviraston kanssa.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä on pyydetty lausunnot Liikenteen turvallisuusvirastolta, Liikennevirastolta, Onnettomuustutkintakeskukselta, VR-Yhtymä Oy:ltä, Finrail Oy:ltä, Destia Rail Oy:ltä, Eltel Networks Oy:ltä, Proxion Train Oy:ltä sekä museoliikenteen harjoittajilta. Ehdotuksesta 84 §:n muuttamiseksi on pyydetty erikseen lausunnot oikeusministeriöltä, Tietosuojavaltuutetulta ja Viestintävirastolta. Lausunnot on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

5 Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2014.

6 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen 63 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ilmoitetun laitoksen henkilöstön salassapitovelvollisuudesta. Momentissa velvoitettaisiin ilmoitetun laitoksen henkilöstö pitämään salassa kaikki ne tiedot, jotka se on saanut suorittaessaan ilmoitetulle laitokselle rautatielaissa säädettyjä tehtäviä. Ilmoitettu laitos hoitaa sanottuja tehtäviä julkisena hallintotehtävänä perustuslain 124 §:n nojalla. Ehdotetulla salassapitovelvollisuudella on liittymäkohtia perustuslain 12 §:ssä suojattuun sananvapauteen ja asiakirjajulkisuuteen. Säännös perustuisi suoraan velvoittavaan unionilainsäädäntöön. Se täyttää tarkkarajaisuuden vaatimukset ja muut perusoikeuksien rajoitusedellytykset.

Esityksen 84 §:n säännöksillä muutettaisiin osittain voimassa olevan lain vastaavat säännökset. Osittain ne otettaisiin lakiin uusina säännöksinä. Säännökset koskisivat perustuslain 10 §:n mukaista henkilötietojen ja viestinnän luottamuksellisuuden suojaa. Ehdotettujen säännösten on katsottava täyttävän perustuslain 10 §:stä johtuvat lailla säätämisen ja sääntelyn yksityiskohtaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyvät vaatimukset. Rekis-

tereihin sovellettaisiin lain erityissäännösten lisäksi henkilötietolakia (523/1999) ja julkisuuslakia. Esityksen 84 §:n säännökset on valmisteltu yhteistyössä Tietosuojavaltuutetun ja Viestintäviraston kanssa siten, että ne eivät loukkaa perustuslaissa turvattua yksityisyyden suojaa tai viestinnän luottamuksellisuutta. Säännöksistä on pyydetty myös oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön näkemykset, jotka on otettu valmistelussa huomioon.

Esitykseen ei sisälly muita perustuslain kannalta huomioon otettavia säännöksiä.

Edellä olevan perusteella on esityksen valmistelussa katsottu, että laki voidaan säätää tavallisen lain säätämijärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rautatielain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rautatielain (304/2011) 54 §:n 4 momentti,
muutetaan 44 §:n 3 momentti, 53 §:n 1 momentti, 54 §:n 3 momentti, 63 §:n 2 momentti
 ja 84 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 §:n 3 momentti laissa 323/2013 ja 53 §:n 1
 momentti laissa 939/2013, sekä
lisätään 51 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 939/2013, uusi 2 momentti, 84 §:ään uusi 3
 momentti ja 96 §:ään uusi 9 momentti seuraavasti:

44 §

*Rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönotto-
 lupa*

Viraston on lupahakemusta käsitellessään tarkastettava myös, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttötoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava. Viraston on tehtävä 2 momentissa ja tässä momentissa tarkoitettu tarkastus infrastruktuuriasajärjestelmän käyttöönoton jälkeen aina, kun virasto myöntää 16 §:ssä tarkoitetun turvallisuusluvan ja kalustoyksikölle aina, kun virasto myöntää 4 §:ssä tarkoitetun turvallisuustodistuksen. Lisäksi tarkastus on tehtävä viraston valvoessa turvallisuuslupaa ja turvallisuustodistusta. Tarkastuksessa on käytettävä asianomaisissa yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä esitetyjä arviointi- ja tarkastusmenettelyjä.

51 §

Kalustoyksikön käyttöönottolupa

Tämän pykälän nojalla myönnetty käyttöönottolupa ei rajoita niiden ehtojen noudattamista, jotka Liikenteen turvallisuusvirasto on asettanut 7 §:n 2 momentin nojalla turvallisuustodistuksen myöntäessään tai 17 §:n 3 momentin nojalla turvallisuusluvan myöntäessään.

53 §

Kalustoyksikkötyyppien hyväksyntä

Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä kalustoyksikkötyyppi antaessaan kalustoyksikön käyttöönottoluvan. Virasto voi myös hakemuksesta myöntää kalustoyksiköille tyyppikohtaisen hyväksynnän. Viraston on hyväksyttävä hakijan virastolle toimitaman tyypinmukaisuusvakuutuksen perus-

teella Suomessa tyyppihyväksynnän saanut kalustoyksikkö ilman muita tarkastuksia. Tarkemmat säännökset tyypinmukaisuusvaikutuksesta ja sen laatimisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

54 §

Kalustoyksiköjä koskevat täydentävät käyttöönottoluvat

Liikenteen turvallisuusvirasto voi vaatia riskiarviointien tekemistä tai erilaisten testien suorittamista rataverkolla. Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava hakijaa määritelmäläiseen vaadittujen lisätietojen, riskianalyysien tai testien laajuuden ja sisällön. Jos Liikenteen turvallisuusvirasto vaatii testien suorittamista rataverkolla ennen kuin se antaa päätöksen käyttöönottoluvan myöntämistä koskevaan hakemukseen, Liikenneviraston on hakijaa kuultuaan toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tarvittavat testit voidaan tehdä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt Liikennevirastolle pyyntönsä testien suorittamiseksi. Liikenteen turvallisuusviraston on ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta testit suoritetaan.

63 §

Ilmoitetun laitoksen suorittamat tarkastukset

Ilmoitetun laitoksen edustajalla on tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oikeus päästä tarkastuksen kohteena olevalle työmaalle, tuotantolaitokseen, varastoalueelle, testauslaitokseen ja muihin sellaisiin paikkoihin, joihin pääsy on tarpeellista tarkastuksen suorittamiseksi lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja. Ilmoitetulla laitoksella on tarkastuksia suorittaessaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkittavakseen tarkastusta varten tarvittavat toteuttamissuunnitelmat ja muut tarvittavat asiakirjat. Ilmoitetun laitoksen henkilöstön on pidettävä salassa kaikki ne

tiedot, jotka se on saanut suorittaessaan ilmoitetulle laitokselle tässä laissa säädettyjä tehtäviä.

84 §

Rautatieliikenteen viestintä ja tallenteet

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, Liikenteen turvallisuusvirasto ja Liikennevirasto saavat käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja rautatieliikenteen tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja:

1) Liikenteen turvallisuusvirasto rautatieonnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkintaan sekä viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi, ja

2) Liikennevirasto viraston turvallisuusjohtamisjärjestelmään liittyvän valvontansa suorittamiseksi, liikenneturvallisuuden valvontaan ja kehittämiseen sekä toiminnassaan tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi.

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, rautatieliikenteen harjoittajalla, yksityisraiteen haltijalla ja liikenteenohjauspalveluja tarjoavalla yhtiöllä on oikeus saada rautatieliikenteen puheviestinnän tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja toimijan toiminnassa tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi sekä turvallisuusviestinnän kehittämiseksi. Tässä momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee vain sellaisia puheviestinnän tallenteita, joissa toimija itse tai sen henkilöstö on osapuolena.

96 §

Siirtymäsäännökset

Kalustoyksikölle ennen 19 päivää heinäkuuta 2008 myönnetty käyttöönottolupa tai vastaava kalustoyksikön käyttöönottoon oikeuttava lupa, myös kansainvälisten sopimusten nojalla myönnettyt luvat, ovat edelleen voimassa niiden ehtojen mukaisesti, joiden perusteella luvat on myönnetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20

Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Liikenne- ja kuntaministeri *Henna Virkkunen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

Rautatielain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rautatielain (304/2011) 54 §:n 4 momentti,
muutetaan 44 §:n 3 momentti, 53 §:n 1 momentti, 54 §:n 3 momentti, 63 §:n 2 momentti ja
 84 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 §:n 3 momentti laissa 323/2013 ja 53 §:n 1
 momentti laissa 939/2013, sekä
lisätään 51 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 939/2013, uusi 2 momentti, 84 §:ään uusi 3
 momentti ja 96 §:ään uusi 9 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

44 §

44 §

*Rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönotto-
lupa*

*Rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönotto-
lupa*

Viraston on lupahakemusta käsitellessään tarkastettava myös, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttöoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava.

Viraston on lupahakemusta käsitellessään tarkastettava myös, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttöoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava. *Viraston on tehtävä 2 momentissa ja tässä momentissa tarkoitettu tarkastus infrastruktuuri-osajärjestelmän käyttöönoton jälkeen aina, kun virasto myöntää 16 §:ssä tarkoitettun turvallisuusluvan ja kalustoyksikölle aina, kun virasto myöntää 4 §:ssä tarkoitettun turvallisuustodistuksen. Lisäksi tarkastus on tehtävä viraston valvoessa turvallisuuslupaa ja turvallisuustodistusta. Tarkastuksessa on käytettävä asianomaisissa yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä esitetyt arviointi- ja tarkastusmenettelyjä.*

51 §

51 §

Kalustoyksikön käyttöönottolupa

Kalustoyksikön käyttöönottolupa

Lisätään uusi 2 mom.

Tämän pykälän nojalla myönnetty käyttöönottolupa ei rajoita niiden ehtojen nou-

dattamista, jotka Liikenteen turvallisuusvirasto on asettanut 7 §:n 2 momentin nojalla turvallisuustodistuksen myöntäessään tai 17 §:n 3 momentin nojalla turvallisuusluvan myöntäessään.

53 §

Kalustoyksikkötyyppien hyväksyntä

Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä kalustoyksikkötyyppi samanaikaisesti, kun virasto myöntää kalustoyksikön käyttöönottoluvan. Virasto voi myös hakemuksesta myöntää kalustoyksiköille tyyppikohtaisen hyväksynnän. Viraston on hyväksyttävä hakijan virastolle toimittaman tyypinmukaisuusvakuutuksen perusteella Suomessa tyyppihyväksynnän saanut kalustoyksikkö ilman muita tarkastuksia.

53 §

Kalustoyksikkötyyppien hyväksyntä

Liikenteen turvallisuusviraston on hyväksyttävä kalustoyksikkötyyppi antaessaan kalustoyksikön käyttöönottoluvan. Virasto voi myös hakemuksesta myöntää kalustoyksiköille tyyppikohtaisen hyväksynnän. Viraston on hyväksyttävä hakijan virastolle toimittaman tyypinmukaisuusvakuutuksen perusteella Suomessa tyyppihyväksynnän saanut kalustoyksikkö ilman muita tarkastuksia. *Tarkemmat säännökset tyypinmukaisuusvakuutuksesta ja sen laatimisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.*

54 §

Kalustoyksikköjä koskevat täydentävät käyttöönottoluvat

Virasto voi pyytää riskiarviointien tekemistä tai erilaisten testien suorittamista rataverkolla. Viraston on kuultava hakijaa määritelmäläiseen vaadittujen lisätietojen, riskianalyysin ja testien laajuuden ja sisällön.

54 §

Kalustoyksikköjä koskevat täydentävät käyttöönottoluvat

Liikenteen turvallisuusvirasto voi vaatia riskiarviointien tekemistä tai erilaisten testien suorittamista rataverkolla. *Liikenteen turvallisuusviraston on kuultava hakijaa määritelmäläiseen vaadittujen lisätietojen, riskianalyysien tai testien laajuuden ja sisällön. Jos Liikenteen turvallisuusvirasto vaatii testien suorittamista rataverkolla ennen kuin se antaa päätöksen käyttöönottoluvan myöntämisestä koskevaan hakemukseen, Liikenneviraston on hakijaa kuultuaan toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tarvittavat testit voidaan tehdä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt Liikennevirastolle pyyntönsä testien suorittamiseksi. Liikenteen turvallisuusviraston on ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta testit suoritetaan.*

Liikenneviraston on toteutettava kaikki mahdolliset toimet sen varmistamiseksi, että tarvittavat testit voidaan toteuttaa valtion rautaverkolla kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt pyyntönsä testien suorittamiseen. Liikenteen turvallisuusvirasto voi ryhtyä toimenpiteisiin varmistaa, että testit toteutetaan.

Kumotaan 4 mom.

63 §

Ilmoitetun laitoksen suorittamat tarkastukset

Ilmoitetun laitoksen edustajalla on tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oikeus päästä tarkastuksen kohteena olevalle työmaalle, tuotantolaitokseen, varastoalueelle, testauslaitoksiin ja muihin sellaisiin paikkoihin, joihin pääsy on tarpeellista tarkastuksen suorittamiseksi lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja. Ilmoitetulla laitoksella on tarkastuksia suorittaessaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkittavakseen tarkastusta varten tarvittavat toteuttamissuunnitelmat ja muut tarvittavat asiakirjat.

63 §

Ilmoitetun laitoksen suorittamat tarkastukset

Ilmoitetun laitoksen edustajalla on tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oikeus päästä tarkastuksen kohteena olevalle työmaalle, tuotantolaitokseen, varastoalueelle, testauslaitoksiin ja muihin sellaisiin paikkoihin, joihin pääsy on tarpeellista tarkastuksen suorittamiseksi lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja. Ilmoitetulla laitoksella on tarkastuksia suorittaessaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkittavakseen tarkastusta varten tarvittavat toteuttamissuunnitelmat ja muut tarvittavat asiakirjat. *Ilmoitetun laitoksen henkilöstön on pidettävä salassa kaikki ne tiedot, jotka se on saanut suorittaessaan ilmoitetulle laitokselle tässä laissa säädettyjä tehtäviä.*

84 §

Rautatieliikenteen viestintä ja tallenteet

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, Liikenteen turvallisuusvirasto saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja rautatieliikenteen tallenteita onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkintaan sekä viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi.

84 §

Rautatieliikenteen viestintä ja tallenteet

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, Liikenteen turvallisuusvirasto ja *Liikennevirasto saavat* käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja rautatieliikenteen tallenteita ja *niitä koskevia tunnistamistietoja:*

1) Liikenteen turvallisuusvirasto rautatieonnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkintaan sekä viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi, ja

Lisätään uusi 3 mom.

2) Liikennevirasto viraston turvallisuusjoh-
tamisjärjestelmään liittyvän valvontansa suo-
rittamiseksi, liikenneturvallisuuden valvon-
taan ja kehittämiseen sekä toiminnassaan ta-
pahtuneiden vaaratilanteiden ja onnetto-
muuksien tutkintaan vastaavien tapahtumi-
nen ennaltaehkäisemiseksi.

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta joh-
du, rautatieliikenteen harjoittajalla, yksityis-
raiteen haltijalla ja liikenteenohjauspalveluja
tarjoavalla yhtiöllä on oikeus saada rautatie-
liikenteen puheviestinnän tallenteita ja niitä
koskevia tunnistamistietoja toimijan toimin-
nassa tapahtuneiden vaaratilanteiden ja on-
nettomuuksien tutkintaan vastaavien tapah-
tumien ennaltaehkäisemiseksi sekä turvalli-
suusviestinnän kehittämiseksi. Tässä momen-
tissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee
vain sellaisia puheviestinnän tallenteita, jois-
sa toimija itse tai sen henkilöstö on osapuo-
lena.

96 §

Siirtymäsäännökset

Lisätään uusi 9 mom.

96 §

Siirtymäsäännökset

*Kalustoyksikölle ennen 19 päivää heinä-
kuuta 2008 myönnetty käyttöönottolupa tai
vastaava kalustoyksikön käyttöönottoon oi-
keuttava lupa, myös kansainvälisten sopimus-
ten nojalla myönnettyt luvat, ovat edelleen
voimassa niiden ehtojen mukaisesti, joiden
perusteella luvat on myönnetty.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20.*